

РОЛЬ АКРЕДИТИВНОЇ ФОРМИ РОЗРАХУНКІВ У ЗДІЙСНЕННІ МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКІВ БАНКАМИ УКРАЇНИ

Анотація. Проаналізовано специфіку діяльності банків у здійсненні акредитивних розрахунків та визначено місце акредитивної форми у здійсненні міжнародних розрахунків.

Аннотация. Проанализирована специфика деятельности банков в осуществлении акредитивных расчетов и определено место акредитивной формы в осуществлении международных расчетов.

Annotation. The specifics of banks' activity in letter of credit calculation is analysed and the place of letter of credit in realizing international calculation is determined.

Ключові слова: акредитив, бенефіціар, банк-емітент.

Актуальність теми полягає в тому, що застосування загальноприйнятих у міжнародній практиці форм безготівкових розрахунків набуває великої важливості та значущості для банків як учасників, що проводять обслуговування розрахунків між експортерами та імпортерами, тому все більшого значення набуває саме акредитивна форма розрахунків.

Встановлення ролі та місця акредитивної форми у здійсненні міжнародних розрахунків допоможе учасникам міжнародних розрахунків при виборі обслуговуючого банку. Дослідженню цієї теми приділяли увагу багато вчених. Слід навести погляди деяких із них.

Федосік І. М. та Каднічанська В. М. [1], які у своїй роботі "Застосування акредитивної форми розрахунків українськими банками у сфері міжнародних відносин" висвітлили переваги і недоліки акредитивної форми розрахунків в Україні, а також на прикладі ВАТ "Укресімбанк" проаналізували структуру експортних та імпортних акредитивів.

Максименко О. В. [2] у статті "Акредитив як платіжний інструмент та спосіб фінансування" проаналізував теоретичні аспекти акредитивної форми розрахунків, зокрема види акредитивів та їх сутність.

В. Васильєва та В. Лозовий [3] у праці "Облік та практика застосування акредитива у сфері зовнішньоекономічної діяльності" вказують особливості застосування цієї форми розрахунків, а також наводять особливості бухгалтерського та податкового обліку акредитива у практичній діяльності.

О. Козка [4] розкриває такі питання щодо акредитиву: його характер, види, принцип дії, строки та переваги у статті "Знакомый и незнакомый акредитив".

Виходячи із зазначеного, поза увагою багатьох вчених залишилися питання тарифної політики банків щодо обслуговування документарних акредитивів, а також не розглядалося питання структурної складової застосування акредитива на прикладі окремого банку.

Метою роботи є аналіз участі банків в обслуговуванні зовнішньоекономічної діяльності з використанням акредитивної форми розрахунків.

Для досягнення поставленої мети потрібно вирішити такі завдання:

визначення специфіки участі банків в акредитивних розрахунках;

визначення переваг та недоліків застосування акредитивної форми розрахунків.

Акредитив – це договір, що містить зобов'язання банку-емітенту, за яким цей банк за дорученням клієнта (заявника акредитива) або від свого імені взамін документів, які відповідають умовам акредитива, зобов'язаний виконати платіж на користь бенефіціара, або доручає іншому (виконуючому) банку здійснити цей платіж.

Акредитив як платіжний інструмент опосередковує та обслуговує розрахунки між контрагентами різних країн.

При розрахунках акредитивами в економічні відносини вступають такі суб'єкти:

банк-емітент – це банк, що відкрив акредитив;

бенефіціар – особа, якій призначений платіж або на користь якої відкрито акредитив;

виконуючий банк – банк, який за дорученням банку-емітенту здійснює платіж взамін документів, визначених в акредитиві. Виконуючий банк залежно від операції за акредитивом, виконання якої доручено йому банком-емітентом, також може бути авізуючим банком;

заявник акредитива – платник, який подав обслуговуючому банку заяву про відкриття акредитива [5].

Умови та порядок проведення розрахунків за акредитивами передбачаються в договорі між бенефіціаром і заявником акредитива.

Слід провести структурний аналіз акредитивного виду розрахунків УкрСиббанку за період з 2005 по 2008 роки [6].

Таким чином, у 2005 та у 2007 роках обсяг непокритих акредитивів перевищував обсяг покритих, а саме у 2005 році – на 44,56 %, а у 2007 році – на 79,38 %. Зворотна тенденція помітна у 2006 та 2008 роках: у 2006 році обсяг покритих акредитивів був більшим за непокритих акредитивів на 31,4 %, а у 2008 році – на 51,6 %.

видавати їх в якості кредиту, стосовно непокритого акредитива у 2008 році спостерігається така ж тенденція до зростання. Загалом кількість відкритих акредитивів у 2008 році порівняно з попереднім періодом збільшилась, що свідчить про поширення такої форми розрахунків, як акредитивна, у міжнародних розрахунках, а таким чином, і у банках України, зокрема у ПАТ "УкрСиббанк".

Акредитивна форма розрахунків має багато переваг та недоліків, які необхідно розглянути в розрізі заявника (покупця) та бенефіціара (постачальника).

Проаналізувавши кредитування підприємств при здійсненні операцій за експортними акредитивами, прийшли до висновку, що лідером у 2009 році був ОТП Банк, сума зобов'язань якого склала 161 643 тис. грн, найменша сума зобов'язань – 1 588 тис. грн була у Правекс-Банку.

Щодо кредитування операцій за імпорними акредитивами, то можна спостерігати, що тут лідером у 2009 році був Укрексімбанк із зобов'язаннями в 947 544 тис. грн, а на останньому місці – Райффайзен банк "Аваль" із зобов'язаннями в 49 246 тис. грн. Переваги та недоліки акредитивної форми розрахунків наведено в таблиці.

Таблиця

Переваги та недоліки акредитивної форми розрахунків

Переваги	Недоліки
Для покупця	
1) гарантія того, що кошти на поточний рахунок зарахуються тільки після поставки товару за вказаною в договорі адресою;	1) вилучення грошей з обігу на певний час;
2) непокритий акредитив дозволяє не виділяти ресурси на здійснення попередньої оплати;	2) акредитив дорожчий, ніж поставка на умовах відстрочки платежу;
3) фінансування зовнішньоекономічної операції з використанням акредитива дешевше, ніж залучення кредиту на здійснення попередньої оплати;	3) покритий акредитив передбачає виділення ресурсів для їх перерахування на рахунок покриття;
4) для оформлення договору не є необхідним підпис гаранта;	4) у разі відкриття акредитива необхідно подавати банку фінансові документи для оцінки фінансового стану, передавати майно в заставу (іпотеку) і нести витрати на їх посвідчення
5) обслуговуючий банк може запропонувати схему фінансування з використанням акредитива, який значно її здешевить	
Для постачальника	
1) у разі правильного оформлення документів, передбачених умовами акредитива, гарантоване отримання платежу від банку;	1) кошти неможливо використати до моменту поставки товару;
2) можна отримати фінансування під заставу майнових прав за акредитивом	2) треба бездоганно оформити всі документи відповідно до умов акредитива, бо в іншому випадку банк може відмовити у виплаті платежу

У 2010 році першість у кількості наданих кредитів за імпорними операціями перейшла до Приватбанку та склала 2 326 000 тис. грн. Найменше зобов'язань спостерігається знову ж таки у Райффайзен банку "Аваль" – 3 110 тис. грн. Згідно з зазначеним, можна відзначити досить жваву діяльність банків у кредитуванні акредитивних операцій, а отже, і обслуговуванні зовнішньоекономічної діяльності підприємств, хоча зростання даних зобов'язань супроводжується значними ризиками для банку.

Наук. керівн. Хмеленко О. В.

Література: 1. Федосік І. М. Застосування акредитивної форми розрахунків українськими банками у сфері міжнародних відносин / Федосік І. М. // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2008. – № 3. – С. 119–122. 2. Максименко О. В. Акредитив як платіжний інструмент та спосіб фінансування / Максименко О. В. // Фінансовий ринок України. – 2010. – № 1(75). – С. 6–8. 3. Васил'єва В. Облік та практика застосування акредитиву у сфері зовнішньоекономічної діяльності / Васил'єва В., Лозовий В. // Вісник Академії митної служби України. – 2007. – № 1(33). – С. 8–17. 4. Козка А. Знакомий и незнакомый акредитив / Козка А. // Генеральный директор. – 2008. – № 60. – С. 44–47. 5. Озель Д. Акредитив у сучасній практиці господарювання / Озель Д. // Банківська справа. – 2005. – № 3. – С. 76–82. 6. Офіційний сайт ПАТ "УкрСиббанк". – Режим доступу : www.ukrsibbank.com.